

DEDE GARKIN OCAĞI'NDA MUSAHİPLİK UYGULAMASI ÖRNEĞİ

Hüseyin DEDEKARGINOĞLU*

Öz

Alevî inanç sisteminin temel kurumlarından birisi olan musahiplik, sözcük itibariyle dünya ve ahret kardeşliği anlamına gelmektedir. Alevî toplumunda musahiplik, sözlü gelenekte gelişip tanımlanan kuralları ve belirlenen yaptırım gücü sayesinde kurumsallaşmış bir yapı arz etmektedir. Bu çalışma Alevilikte yer alan musahiplik kurumunu Dede Garkın mürşit ocağı tarafından gerçekleştirilen uygulaması etrafında aktarıldı. Musahiplik uygulaması yine Dede Garkın Ocağı'nın hizmet yürüten dedesi ve onun geleneksel olarak uygulama içerisinde bulunmasına dayanarak ele alındı. Musahiplik öteden beri devam ettiği üzere sürecin bir bütünü olarak sunuldu. Toplum içinde sosyal yapıyı düzenleyen ve yazılı olmayan ama yaptırım gücü etkin olan “musahiplik” kişinin içinde bulunduğu topluma kabulü noktasında oldukça önemli fonksiyon üstlenmektedir. Musahiplik günümüzde modernleşme ve şehirleşmenin etkisiyle esas konumundan uzaklaşmış olsa da Anadolu'daki bütün Alevî grupların hem toplumsal hayat hem de inançsal hayat açısından çok önemli fonksiyonları yerine getirdiği bir kurum olmuştur. Kişinin hayatında bir kere gerçekleşen musahiplik, birbirlerinden sorumlu olmayı ve musahiplerden birisinin ‘yol’dan çıkmasına engel olmak için onu sürekli izlemeye ve kontrol altında tutmayı gerektirmektedir. Alevî bir kişinin yola ikrar verme, musahiplik kavline girme ve musahip bağlanma olarak üç aşamada tamamlanan musahipliği Alevî yol ve erkânındaki önemli durak yerlerindedir.

Anahtar Kelimeler: Musahip, ahret kardeşliği, görgü-sorgu, erkândan geçme, ikrar verme, Dede Garkın

THE MUSAHİPLİK INSTITUTION IN DEDE GARKIN OCAK

Abstract

In this study, the musahiplik institution in Alevism is presented from the Dede Garkın Ocağı's perspective. The Musahiplik institution's practice was dealt with regarding Dede Garkın Ocağı's dede (religious figure in Alevism) and his participation in the practice. Musahiplik practice was presented as a whole as it has been for years. Musahiplik is one of the basic institutions of Alevi belief system and lexically means the companionship both in here and hereafter. In Alevi belief musahiplik means “being together in good times and in bad times”. Although musahiplik has been differentiated from what it was before, it has very important role in Alevi Society's both social life and religious life in Anatolia. Musahiplik requires being responsible from each other and observing and keeping under surveillance one of the musahip to prevent him from going astray. Musahiplik is practiced only once in lifetime. To renew

* Alevî Dedesi (Dede Garkın Ocağı) – Yazar, Ankara/Türkiye, hdedekargin@gmail.com

DOI: 10.12973/hbvd.78.194

it in case of death, mania, separation is impossible. In Musahiplik saying “let us separate, we can try our luck with someone else” is not possible just as in marriage or in partnership. Musahiplik is practiced only once and continues till the end of the life. The musahiplik institution has three main stages called “yola ikrar verme”, “musahiplik kavline girme” and “musahip bağlanma”. These stages are important halting places in an Alevi’s life.

Keywords: Musahip, companionship in hereafter, görgü-sorgu, erkândan geçme, ikrar verme, Dede Garkın

Giriş

Bu çalışma, Dede Garkın Ocağı’na doğrudan bağlı talip toplulukları ile Dede Garkın Ocağı’na bağlı pir ocakları tarafından uygulanan musahipliği konu edinmektedir. Bu çerçevede genel olarak Musahiplik tanım, anlam, farklı uygulamalar, yöresel farklılıklar, farklı adlandırmalardan da söz edildikten sonra hususi olarak Dede Garkın Mürşit Ocağı içerisindeki uygulamasına yer verilmektedir. Konunun aktarımı doğrudan ilgili ocağın mürşitlerinden olup günümüzde de hizmet yürüten dedesi tarafından geleneksel uygulamasına yer verilmektedir.

Musahip kelimesinin birkaç sözlük anlamı vardır. Bunlardan birisi: Sohbet kökünün “mufâale” kalıbından türeyen musâhib kelimesidir ki “sohbet ehli kimse, arkadaş, dost” anlamına gelir. Osmanlı saray teşkilâtında saraydaki görevliler içinde vezir ve beylerbeylerinden padişaha danışmanlık yapan, kişiliği ve bilgisiyle temayüz ederek ona arkadaşlıkta bulunanlar için kullanılmıştır (İpşirli, 2004: 230). Bizim burada anlatmaya çalışacağımız musahiplik Alevî inancında uygulanan ve kurumsal bir yapıya dönüşen musahipliktir.

Alevî inanç sisteminin temel kurumlarından biri olan musahiplik, sözcük itibarıyla dünya ve ahret (yol) kardeşliği anlamına gelmektedir. Musahipliğin başka bir adı da “Ahret Kardeşliği”dir. Alevî inancında bu “*malı mala, camı cana katmak*” olarak açıklanır. Burada malı mala katmakla anlatılmak istenen musahiplerin tasada-kıvançta, varlıkta-yoklukta, sağlıkta-hastalıkta birbirine arka çıkmaları gerekliliğidir. Musahiplerin tasada-kıvançta, varlıkta-yoklukta, sağlıkta-hastalıkta birbirine arka çıkmaları gereklidir. Birbirlerine öz kardeşten daha yakın olmaları, birbirlerini desteklemeleri esastır. Biri zorda kaldığında, diğeri hemen yardımına koşar. Bunu severek inanca ve töreye dayanan bir görev olarak yerine getirir.

Musahiplik kurumunun inançsal olduğu kadar toplumsal açıdan da insanlar için yararlı bir uygulama olduğunu söyleyebiliriz. Olası bir kan davası veya benzeri türden kalabalık kitlelerin aralarında uzun süre devam edebilecek husumeti önleyerek insanları barış, hoşgörü ve dayanışma içerisinde tutmuş olan musahiplik kurumunun, dün olduğu gibi bugün de insanlar için faydalı olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal açıdan da dayanışmanın temeli musahipliktir, çünkü dayanışma musahiplerin el ele verip birbirlerini desteklemeleri sonucu anlam kazanır ve somut-

laşarak büyümektedir. Demek ki, soy ve hukuki bağlamda birbirlerine bağlı kapalı toplumlarda musahipliğin işlevi önemlidir. Ancak kentleşmenin bir sonucu olarak musahipliğin atıl durumda bırakılmış olması, gizli tutulması önem ve işlevini azaltmıştır. Musahiplik erkânı bugün ya geçmişteki otantik uygulanişından uzaklaşmış ya da bölge özelliklerinden kaynaklanan farklılıklarla uygulanmaktadır. Bunun da ötesinde kentlerde ve kimi bölgelerde tümüyle uygulamadan kalkmış durumdadır (Bulut, 2013: 101–118).

Alevî ocak ve erkân farklılığını aktarmak için “Yol bir süre bin bir” diye formüle edilen temel bir ilke bulunmaktadır. Bu deyim bazı yörelerde cem ve yol-erkân uygulamalarının sıralamasında ve şeklinde ufak tefek farklılıkları ifade etmektedir. Alevî cem uygulamaları, bölgeden bölgeye, hatta köyden köye değiştiği gibi, dedelerin çıktığı ocaklara göre de değişir. Ocak geleneği, cemin biçimi bakımından çok önemlidir (Dedekargınoğlu, 2012: 118).

Anadolu’daki önemli dede ocaklarından birisi olan Dede Garkın Ocağı’nın merkezi Malatya ili, Yazıhane ilçesine bağlı Dedekargın köyüdür. Dede ailelerinin bulunduğu diğer bölgeler olan Gaziantep, Çorum, Diyarbakır ve Erzurum’daki dede aileleri de 1810–15 yılları arasında Malatya’dan dağılmıştır. Biz bu makalede Dede Garkın Süreğini esas alarak bu süreçteki uygulamalarda nasıl yola ikrar verilir, nasıl musahiplik kavline hazırlanılır ve nasıl musahip olunur, bu husus aşağıda izah edilecektir. Bu makalede kullanılan deyişler aynı zamanda Dede Garkın Ocağı’nda uygulanan musahiplik erkânında okunan deyişlerdir. Burada sadece bu deyişlerin yayımlanmış eserlerden kaynakları verilmektedir.

Sonuç olarak musahiplik, Alevî inancı ve yolu içerisinde ikrarlı iki canın uzun süre birbirlerini tanıma ve musahip olarak birbirlerini kabulleriyle başlamaktadır. Ardından bağlı bulunduğu pirin veya mürşidin bilgisi dâhilinde yine musahipli canların bulunduğu cemde ikrar ve kurban da olan bir uygulamayla tamamlanmaktadır. Alevî inancı ve uygulamaları içerisinde dört kapıda yol alan talibin Marifet Kapısındaki uygulaması musahipliktir. Bu bakımdan da Tahtacılar arasında musahipli canlara “hacı” denmektedir. Böylesine önem verilen ve katılan tarikattaki mertebeye de işaret eden musahiplik için Alevî topluluklar arasında da dikkatle üzerinde durulmaktadır. Pir Sultan Abdal musahip olan yol kardeşlerinin nasıl olması gerektiğini aşağıdaki şiirinde en güzel biçimde anlatmaktadır:

Musahipten özün seçen musahip,

On’ki İmam dergâhına varamaz.

Musahip sırrını açan musahip,

On’ki İmam dergâhına varamaz.

*Musahip musahibin sırrın açar,
Evliyalar anın hışmından kaçar.
Dünyadan ahrete imansız göçer,
On'ki İmam dergâhına varamaz.*

*Musahip var musahibin varisi,
İkisi de bir elmanın yarısı.
Özü çürük kallaş olsa birisi,
On'ki İmam dergâhına varamaz.*

*Musahip musahibe bulsa bahane,
Anı da sürerler bir ulu hana.
Ahır cehennem oduna yana,
On'ki İmam dergâhına varamaz.*

*Musahip muhasibe etse bir güman,
Anda ne din kalır, ne de bir iman.
Şefaatchi olmaz On İki İmam,
On'ki İmam dergâhına varamaz.*

*Pir Sultan'ım bed huylardan bezili
Yerden gökten umutçuğu üzülü
Musahip musahiple gezse küsülü*

On'ki İmam dergâhına varamaz. (Gölpınarlı ve Boratav, 2010: 289).

1. Yola İkrar Verme

Alevîlerde ikrar; yola, erkâna girecek olan talibin, dedenin öğüt ve telkinlerini kabul edip; yolun bütün kurallarını benimseyip, uyacağına dair verdiği sözdür. Bu olay Alevî bireyi için; içine girdiği toplumun inancını ve kültürünü öğrenme; benimseme ve yaşama konusunda dedeye söz vermesidir. Alevî bir aileden gelen çocuklar 10–12 yaşlarına geldiklerinde ana ve babalarının önderliğinde lokmalarıyla birlik-

te kendi ocak dedelerine gidip Muhammed-Ali yoluna girmek için dua alırlar buna “Yola ikrar verme” denir. Bu ikrar Alevîliğe giriş anlamındadır. Alevî bir ana-babadan doğmuş olsa dahi pir huzurunda dâra durmayan yola inanmayan birisinden ileriki dönemlerde musahiplik de beklenemez.

Talib on yaşında musahip tuta

Yiğirmide özün gerçeğe kata

Otuzunda vara mürşide yete

Mahrum kalmaz Ali deyi çağırın

Kul Himmet üstadım yine hânını

Doksanında değıştirse donunu

Yüz yaşında Hakk'a verse tenini

Mahrum kalmaz Ali deyi çağırın (Aslanoğlu, 1995: 83).

Yola ikrar verme bir cem ortamı içerisinde olabileceği gibi normal bir ev ortamı içinde de olabilir. Bu ortamlardan her ikisinde de dede huzurunda dâra durup dâr duasını alan genç yola ikrar vermiş kabul edilir. Dede meydana gelip dâra duranlara “Geldiğiniz yoldan durduğunuz dârdan çağırduğumuz pirden şefaât göresiniz. Cümle erenlerin hayır himmetleri üzerinizde ola...” diye başlayan dâr duası ile devamında tecellâ duasını okur: “Tecellâ temanna Hakk'a yazıla, tecellânız temiz yüzünüz ak ola, tecellâ gören cehennem narı görmeye...” diyerek dua eder. Bu şekilde dâra durmada iki defa secde edilmiş olur. Bu secdenin anlamı: İlk yaratılışta (Kalû Belâ) ruhlar Allah'ı yaratıcı olarak bir bilip iki defa secde etmişlerdir (Araf/172: Hani Rabbin Âdem'in belinden zürriyetini almış onları kendilerine şahit tutarak “Ben sizin rabbiniz değil miyim?” demişti de onlar da “Evet Rabbimizsin” meâlinde “Kalû Belâ” diye ikrar vermişlerdi.) Cemdeki canlar da ceme başlarken Allah'ı bir bilip yaratıcı olduğuna ikrar verip iki defa secde ederler.

2. Musahiplik

Musahiplik, Alevî inancındaki evli iki kişinin eşleri ile birlikte ahrete kadar yol kardeşi kalacaklarına; birbirlerini koruyup kollayacaklarına, birlik ve beraberlik içinde yaşayacaklarına dair bağlı olduğu ocağın dedesinin huzurunda ve cem ortamı içerisinde orada bulunanların şahadetleriyle söz vermeleri suretiyle gerçekleştirilen manevi akrabalığa Alevîlikte musahiplik veya ahret kardeşliği denir.

Alevilerce musahipliğin tarihsel kökeni ile ilgili olarak birkaç anlatım vardır:

1- Hz. Muhammed'in Miraç dönüşü uğradığı Kırklar Meclisi: Erkân kitabı Buyruk'un ikinci başlığı 'Muhammed ile Ali'nin musahip olması' adını taşır. Burada Hz. Muhammed Miraç dönüşünde kırklar cemine katıldıktan sonra ashabıyla görüş-tüğü ve onlardan her iki kişinin birbiriyle musahip olmasını istediği, kendisinin de Hz. Ali'yle musahip olduğu ifade edilir (Bozkurt, 2006: 19–26).

2- Gadir Hum Olayı: Peygamberimiz, Zilhicce ayının 18'inde Cuhfe mevkiinde, Gadir-i Hum'da subaşında bulunduğu sırada Müslümanlara hitap etmek üzere 28 deve semerinden yapılan minbere çıktı ve "Ey insanlar, benim müminlere öz nefislerinden önce geldiğimi biliyorsunuz değil mi?" diye sordu.

Orada bulunanlar "Evet, Ya Resulullah", dediler.

Peygamberimiz, "Benim müminlere öz nefislerinden önce geldiğimi biliyorsunuz değil mi?" diye tekrar sordu.

"Evet," dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz, Hz. Ali'nin sağ kolunu tutarak havaya kaldırdı ve dedi ki: *Bu Ali'dir. Ali kardeşimdir ve amcamın oğludur. Kanı kanımdır, eti etimdir, ruhu ruhumdur, cismi cisimimdir. (Lahmuke lahmi, demuke demi, ruhuke ruhi, cismuke cismi,) Ali benden, ben Ali'denim, Ali ile bir bütünüün iki parçasıyız (tek nurdan). Ali ile ben Dünya'da ve ahrette beraberiz. Ali'nin bendeki yakınlığı Musa ile Harun'un yakınlığı gibidir. Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır. Cennete girmek isteyen bu kapıdan girsin* (Kaplan, 2011: 203)."

3- Hz. Muhammed 622 yılında İslamiyet'i kabul edenlerle beraber Mekke'den Medine'ye hicret edince Medine'nin yerli halkı olan ensar ile hicret eden muhacirleri Enfal Suresi 72. Ayetin (onlar ki iman ettiler, hicret ettiler ve muhacirlere yer verip yardım ettiler işte onlar kardeşler) hükmüne göre birbirleriyle kardeş yapmıştır.

Medine'de muhacir ve ensarın eşleştirilmesi: Alevî inanisinde (zahiri anlamda) musahipliğin temeli Hz. Peygamber zamanında geçen Muhacir-Ensar kardeşliğine dayanır. Mekke'den göç eden Müslümanlar Medine'ye geldiklerinde Medine halkının gelen Muhacirler'e göre çok daha fakir olduğunu gören Hz. Muhammed sosyal dengesizliği ortadan kaldırmak ve bir çeşit eşitliği sağlamak için her Muhacir'in bir Ensar'ı kendisine kardeş olarak seçmesini istedi. Ensar "Yardım edenler, yardımcıları, herkesi seven" demektir. Herkes kendisine bir kardeş buldu, ama Hz. Ali yalnız kaldı. Kendisinin yalnız kaldığını gören İmam Ali, Hz. Muhammed'e dönerek "Ya Muhammed herkes kendisine bir kardeş buldu, ama ben yalnız kaldım. Ben ne yapacağım?" dediğinde Hz. Muhammed "Ya Ali sen ezelden beri benim kardeşimsin. Bu dünyada ve ahrette de kardeşim olacaksın." dedi. Bâtını anlamda ise henüz yer gök var olmadan kandildeki beyaz ve yeşil nürda Muhammed ile Ali birlikte idiler. Bu nurlar

Hız Muhammed ve Ali'de zuhur buldu. Bu birliktelik birçok deyiş ve düvazlarda da vurgulanmaktadır.

Ulu âşıklardan kabul edilen Virani bir deyişinde şöyle demektedir (Atalay, 1998: 43):

Kudret kandilinde parlayıp

Muhammed-Ali'nin nurudur vallah

Zuhur edip küffar askerin kıran

Elinde Zülfıkar Ali'dir billâh

Musahipler birbirlerine öz kardeşlerinden daha yakındır. Aynı ana ve babadan olan iki erkek kardeşten birisinin eşi vefat ettiği zaman dul kalan eşin kayınbiraderi ile evlenmesinde bir sakınca görülmediği halde musahip iki kardeşin eşlerinden herhangi birisi vefat ederse sağ olan musahibin ölen musahibin eşiyile evlenmesi mümkün değildir. Musahiplerden birisinin karısı vefat etmiş, diğer musahibin de erkek vefat etmiş olsa dahi evlenmeleri yine mümkün değildir. Şayet böyle bir evlilik olursa düşkünlük sebebidir. Musahip çocukları için de aynı uygulama söz konusudur: İki öz kardeşin çocukları arasında evlilik yapılırken musahip iki kardeşin çocukları arasında evlilik yapılamaz. Yapılırsa yol düşkünlüğü olurlar. Bu yasak üç nesil boyunca devam eder.

Alevî inanç sisteminin temel kurumlarından biri olan musahiplik, sözcük itibariyle dünya ve ahret (yol) kardeşliği anlamına gelmektedir. Musahiplik, kişinin sadece dünya işlerinde değil aynı zamanda ahret hayatıyla da ilgilidir. Bundan dolayı musahipliğin başka bir adı da "Ahret Kardeşliği"dir. Musahip erkekler birbirlerine "Kardeşlik" veya "Ahretlik", musahip eşleri kadınlar ise birbirlerine "Bacılık" diye hitap ederler. Birbirlerine öz kardeşten daha yakın olmaları, birbirlerini desteklemeleri esastır. Biri zorda kaldığında, diğeri hemen yardımına koşar. Bunu severek inanca ve töreye dayanan bir görev olarak yerine getirir. Ahret kardeşleri birbirinin gidişatını, çocuklarının durumunu izlerler. Kötü yola sapmamaları için göz kulak olurlar. Acıları, sevinçleri ve tasaları ortak olup bu anlamda da sosyal bir kurumdur.

Musahip olacaklar kardeşini seçerken bazı değerlere dikkat etmek zorundadır:

- 1- Musahip ile aynı dili konuşur olması gerekir.
- 2- Aile durumu uygun olacaktır. Yani her ikisi de evli olacak, birisi evli diğeri bekâr iki kişi musahip olamaz.
- 3- Yaş durumları birbiriyle dengeli olacaktır. Genç birisiyle aralarından büyük yaş farkı olan yaşlı birisi musahip olamaz.

4- Kültürel olarak birbiriyle uyum sağlayacak konumda olmalıdır: Âlim ile cahilin musahip olması uygun değildir.

5- Dede (ocakzade) olan bir kişi ile talip olan bir kişi musahip olamaz.

6- Musahiplerin yaşadıkları bölgeler birbirlerinden çok uzak yerler olmamalıdır.

7- Musahibi vefat etmiş olan kişinin tekrar musahip tutması erkân değildir.

Buyruklarda musahipliğin önemini belirten birçok deme/deyiş vardır. Bunlara örnek olarak Şah Hatayı bir deyişinde şöyle diyor (Kaplan, 2011: 212–213):

Musahib davasın kılan

Evvel baştan hali gerek

Ruhu ruha ol şevk

Cesed dahi ölü gerek

Gönül ayinesin silub

Kendi kemalini bilub

Hırsla nefsin öldürub

Aşkla canı diri gerek

Gönül ayinesin açana

Hakk'ı batıldan seçene

On'ki der-bendi geçene

Hakk'a gider yolu gerek

Gönlünde kibri tutmaya

Sevdicağın unutmaya

Yar ki dege yâre atmaya

Çerahlıktan eli gerek

Şah Hatayi'nin bendine

Şah gerek şah menendine

Lahmuke lahmi yurduna

Şah Murtaza Ali gerek

2.1. Musahiplik Kavline Hazırlık (Dualanma)

Ehlibeyt sevgisi ile dolu olan, Ehlibeyt yoluna inanan, pirine, mürşidine, rehberine inanıp iman getiren, yolun yasakladığı suçları işlememiş ve yol düşkününü olmamış insanlar birbirleri ile anlaşırsa musahip olabilirler. Belli bir yaşa gelen her Alevî, kendisine uygun bir musahip tutmakla yükümlüdür. Musahiplik için en uygun yaş fiziksel ve kişilik olarak belli bir olgunluğa erişme yaşı olan 18–20 yaş ve üzeridir. Eskiden bu yaşlarda kişiler evlenmiş oluyorlardı. Akil balığ (ergen) dönemine gelmiş her Alevî genci kendi kişiliğine uygun anlaşabildiği bir kişi ile musahip olma kararı alabilir.

Musahip olmak isteyenler, anne ve babalarının rızalığını aldıktan sonra musahip olacağı kişi ile birlikte musahiplik kavline girmek için dualanmak üzere pirin (bağlı olduğu ocağın dedesi) huzuruna çıkarlar. Bu çıkış herhangi bir ortamda olabilir. Bu dualanma işlevi bir cemde olabileceği gibi, herhangi bir ev ortamı içinde de olabilir. Bu dualanma bir tür musahiplik öncesi nişanlılık gibidir. Bu dönem içerisinde birbirlerini daha iyi tanırlar, musahipliğin ağırlığını taşıyacak olgunlukta olup olmadıklarını ölçerler.

Musahiplik kişinin hayatında yalnızca bir kere gerçekleşir. Ölüm, düşkünlük ve ayrılık gibi durumlarda dahi yenilenmesi mümkün değildir. Eğer kişiler musahipliğin şartlarını taşıyamayacaklarsa bu sevdadan vazgeçerler, çünkü musahiplikten ayrılma yoktur. Evlilik gibi veya ortaklık gibi; “Ayrılalım, bir başkası ile yenisini deneyelim” denemez. Musahiplik bir defa yapılır ve ölünceye kadar devam eder. Nasıl ki bir baba evladını “bu benim evladım değil” diyerek evlatlıktan çıkaramaz. Ancak mirastan mahrum edebilir. İşte musahiplikten ayrılma da biraz buna benzer. Musahip kelimesi halk arasında “musayip” olarak da kullanılır.

Musayip musaybe demese beli

Ona şefaet etmez Muhammed Ali

Dünyada ahrette eğridir yolu

Söyleyen Muhammed dinleyen Ali

*Musayip musaybe nice bozula
Hakk'ın defterine lânet yazıla
Balı sönmüş arı gibi sızıla
Söyleyen Muhammed, dinleyen Ali*

*Musayip musayble malın ayıra
Şah-ı Merdan durağını duyura
Yedi tamu nârın ona buyura
Ona şefaata etmez Muhammed Ali*

*Musayip musaybe bulsa bahana
Onları sürerler karanlık hana
Yüzü kara, gitmez ulu divana
Söyleyen Muhammed, dinleyen Ali*

*Musayip musaybe dese kem sözü
Cehennem kalbinden karadır yüzü
Dünyada, ahrette eğridir özü
Söyleyen Muhammed, dinleyen Ali*

*Hak da bir kuluna eylerse nazar
Kalem neyler, divit neyler, hep yazar
Abdal Pir Sultan'ım güherler düzer
Söyleyen Muhammed, dinleyen Ali (Özmen, 1998:251).*

Musahiplik kavline girecek canlar cem ortamı ise meydana gelerek, ev ortamı ise dedenin huzurunda dâra durarak dededen dâr duasını alırlar:

“Bism-i Şâh, Allah... Allah...

Geldiğiniz yoldan, durduğunuz dârdan çağırduğunuz pirden şefaata göresiniz. Hak erenler Üçler'in, Beşler'in, Yediler'in, On iki İmam'ın, Kırklar'ın ve Ehlibeyt'in yolundan,

katarından, didarından ayırmasın. Allah'a kul, Muhammed'e ümmet ve Ali'ye talip eylesin. Gerçeğin demine Hû."

Duadan sonra meydana niyaz edip tekrar dâra duran canlara dede tecellâ duasını da verdikten sonra nasihatte bulunarak musahipliği anlatmaya başlar ve musahiplik konusunda bazı açıklamalar yapar:

"Ey canlar, sizler aranızda sözleşerek musahiplik kavline, Muhammed-Ali yoluna girmek istersiniz. Musahiplik zordur, meşakkatli iştir, taşınması güçtür. Uzak yoldur; gidemezsiniz. Demirden leblebidir, yiyemezsiniz. Ateşten gömlektir, giyemezsiniz.

Musahiplik birbirilerinize karşı sevgi, saygı ve özveri ister. Musahip, musahibi incitirse derdine derman yoktur. Bu yolda artık kardeşten ileri olursunuz. Gerek bu dünyada, gerek öbür dünyada birbirinizden sorumlusunuz. Birbirinize ölünceye kadar yardımcı olacaksınız. Birinizin günahından, hatasından diğerinize de sorumlu olursunuz. Elinize, dilinize, belinize sahip çıkacaksınız, yalan söylemeyecek, haram yemeyeceksiniz.

Bir musahibin suçlu olması erkânda düşkünlüktür. Birisi yol düşkünün olursa, diğer musahip de beraber cezasını çeker. O nedenle birbirinizin suç işlemesine engel olacaksınız. Bunları yapabilecek misiniz?

Sizlere bir yıl süre veriyorum; Bu süre içerisindeki hayatınızda kardeşliğinizin sürüp sürmeyeceğini deneyin. Bu süreden sonra birbirinizden hoşnut olarak musahipliğiniz yine devam ederse eşlerinizle beraber dört kişi olarak kurbanınızı da getirip cemde kesersiniz" der.

Daha sonra musahip olacak canlar, dedenin önüne gelerek diz çöker ve yere secde eder. Dede, canlar secdede iken şöyle der:

"İyi ve kötü günlerde kardeşsiniz. Bir gömlekten ses vereceksiniz. Gelme, gelme... Dönme, dönme... Gelenin malı; dönenin canı..."

Dede bu iki gence musahiplik kavline girdikleri için dua eder ve bu duaya gözlengeç duası denir:

"Bism-i Şâh, Allah... Allah..."

Vakitler hayrola, hayırlar fethola, şerler defola. Müminler şad, münafıklar berbat ola. Dârlar, divanlar nur ola. Geldiğiniz yolda, durduğunuz dârdâ Hak-Muhammed-Ali muradınızı vere. Yüce Allah gönlünüzdeki hırsı, nefsi, kini, kibri, hasedi, fesadı, benliği çıkarta ata. Yerine nur-u iman vere. Muhammed Mustafa'nın Aliyy'ül Murtaza'nın yüzü suyu hürmetine aranızda şeytani düşünceleri sokmaya. Birbirinize olan sevgiyi ve saygıyı artırta. Emekleriniz boşa gitmeye, tez zamanda ikrarınızı kurbanınız ile tamamlayarak Muhammed-Ali yoluna talip olmayı nasip eyleye. Dil bizden nefes erenlerden, yardım Hak'tan ola. Gerçeğin demine Hû..."

Dede önündeki secde halinde olan canların her birinin sırtına “*Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali*” diyerek üç defa sağ elinin iç tarafı ile (pençe) vurur. Böylece Musahip olacak canlar musahiplik için ilk adımı atmış ve dede tarafından dualanmış olurlar. Tekrar dedeye niyaz eden gençler orada bulunan büyüklerin ellerini öper ve meydandan ayrılırlar. Böylece musahiplik için bir çeşit sözleşmiş olurlar. Bu sözleşme sırasında evli olmaları şart değildir.

Pir Sultan Abdal musahiplikle ilgi bir deyişinde şöyle diyor (Avcı, 2012: 654):

*Hey erenler benim yüzüm yerdedir
Yüzüm yerde ise özüm dârdadır
İkrar nerde ise iman ordadır
Ben günahkâr kulum mürüvvet erenler*

*Pir Sultan'ım böyle aldık uludan
Ak gül Muhammed'in alın terinden
Kerem Muhammed'den mürvet Ali'den
Bin kanım var bir mürüvvet erenler*

Şiirlerinde musahiplik konusunu işleyen ozanlardan birisi de Hatayi'dir (Ergun, 1956: 143).

*Dinim içinde imandır musahib
Gönül tahtında sultandır musahib*

*Koruk değil ana çubuk denilmez
Tarik evinde tersandır musahib*

*Yolumuz incedir varabilene
Sefil gönülde mihmandır musahib*

*Yola eğri giden menzile ermez
Sülûk içinde erkândır musahib*

*Musâhib yol varandır ey Hatayi
Muhıbb-i hanedanımdır musahıbb*

*Serseri meydanı değil bu meydan
Gefil yürmeyüb hazer olmalı
Giru düş yatlu fikr ü yaman huydan
Öz özünden özge zikir bulmalı*

*Efsaneden beri eyle halini
Rıza ile bend eyle sen dilini
Temaşa eyle hilkatin yolunu
Tenin kesüb kanın odur bulmalı*

*Gaziler nadanı istemez nider
Her ot kökü üzre uzayup gider
Bu çekirdek aslına te'lif eder
Arayub bir özge bîmar bulmalı*

*Hatayi'm ikrardan dönen Mervan'dır
Gaziler dergâha giden kervandır
Musahıbb dindir mürebbe erkândır
Bir er bu dergâha yeder bulmalı (Ergun, 1956: 53).*

*Kırklar meydanında erkân isteyen
Arıtsın kalbini çöksün otursun
Erenler önünde lokmayı sunan
Hicap perdesini döksün otursun*

*Ona lokma sunanların narkı var
Talibden talibe yolun farkı var
Yol içinde türlü türlü görgü var
Herkes görgüsünü görsün otursun*

*Evvel gerek olmuş mürebbi minnet
Mürebbi farz olmuş musahip sünnet
Farzı farz eylemiş sünneti sünnet
Her gardaş akranın bulsun otursun*

*İkrar verdik geldik girdik araya
Hatır yıkıp göç eyleme saraya
Alır üstad verir seni küreye
Çeliğin darbına dursun otursun*

*Pir Sultan'ım eydür: Kandilde nura
Er gerektir erenler yolun süre
Mümin Müslim derildiler bir yere
Muhabbet gölüne dalsın otursun (Gölpınarlı ve Boratav, 2010: 255).*

*Eğer farz içinde farzı sorarsan
Yine farz içinde farzdır musahib
Dört kapıdan kırk makamdan ararsan
Yine farz içinde farzdır musahib*

*Musahipsiz kişi ceme gelir mi?
Ettiği niyazlar kabul olur mu?
Muhammed Ali'den derman bulur mu?
Yine farz içinde farzdır musahib*

*Musahipsiz kişi ceme götürmen
Tecellisi bozuk Hakk'a yetürmen
Musahipsiz ile durup oturman
Yine farz içinde farzdır musahib*

*Farz Allah'tan kaldı ya sünnet kimden?
Musahibin işi daima sırdan
Musahipli kişi ol Şah-ı Merdan
Yine farz içinde farzdır musahib*

*Pir Sultan Abdal'ım hey kerem kanı
Yine sensin dü cihanın sultanı
Aşnanı buldun musahibin kanı
Yine farz içinde farzdır musahib (Öztelli,1971:239).*

2.2 Musahiplik İkrarı Verme (Musahip Bağlanma)

Musahiplik uygulaması içerisinde önemli aşamalardan bir tanesi de ikrar vermektir. Musahip bağlanarak ikrar verecek canlar musahiplik kurbanını, başka musahip olacaklarla birlikte keserek yapabilecekleri gibi sadece kendilerinin hazırlayacağı bir musahiplik ceminde de yapabilirler.

Daha önce sözleşmiş olan musahip bağlanacaklar, belli süreyi dolduruncaya kadar birbirlerine darılıp gücenip küsmüşlerse veya herhangi bir sebepten dolayı aralarına kırgınlık girmiş ise musahip olmaları caiz değildir. Eğer böyle bir anlaşmazlık olmamış, ilişkileri ilk günkü gibi veya ilk günden daha iyi bir şekilde devam etmiş ise baba ve annelerine danışarak onların rızasını aldıktan sonra gidip rehberi görürler. Rehber bunlara yapması gereken işlemleri detaylı bir şekilde anlatır. Temizce yıkanıp giyinmelerini musahip olacağı kişi ile beraber pirin huzuruna (bağlı olduğu ocak dedesi) nasıl çıkacaklarını anlatarak bilgilendirir. Musahipliğe ilk adımı atacak olan gençler pir huzuruna çıkacakları yere yani cemevine aileleri ile birlikte gelirler. Musahip bağlanacakları zaman evli olmaları şartı vardır. Çünkü musahiplik gibi ağır sorumluluk altına girerken eşlerin de razılığı gerekir.

Musahiplik ceminde çerağ uyarma, kurban tığlama, ferraş gibi standart hizmetler yerine getirilir. Musahiplik ritüeli cem birleme öncesi yapılır. Musahiplik cemi

yapılırken meydana seccade serilir (Seccade hizmetini peyik yapar.) Peyik seccadeyi iki kolları üzerine alarak meydan gelir ve dâra durarak hizmet tercemanını okur.

Ezeli ervahtan serdi Hak nurdan bir seccade

Ta o zaman Ehlibeyt, üstünde etti secde

Kırklar'ın ceminde dahi serildi bu seccade

Yalan ile riya ile üstünde kılma secde

Yakar billâh, iki âlemde ateştir bu seccade

Ber cemali Muhammed, kemali İmam Hasan, Hüseyin

Ali'ye talip olanlar versin Muhammed'e salâvat

deyince cemdeki canlar salâvat getirirler. Bunun devamında dede hizmetlinin duasını okur. Daha sonra peyik dâr meydanına seccadeyi sererek seccadenin dört köşesine niyaz ederken:

Â'zamtü ileyke ya Ali!

Ekremtü ileyke ya Ali!

Eslemtü ileyke ya Ali!

En'amtü ileyke ya Ali!

diyerek niyazını bitirir ve dâra durarak dededen duasını alır.

"Bism-i Şâh, Allah... Allah..."

Seccademiz ezeli ervahta ve Kırklar Cemi'nde serilmiş seccade ola; üzerinde edilen secdelerimiz, niyazlarımız kabul ola; inancımız pâk ola, yüzümüz ak ola, bir secdeye bin sevap yazıla. Erenlerin hayır himmetleri üzerimizde hazır ve nazır ola, hizmetinden şefaât göresin. Dil bizden kabulü Allah'tan ola. Gerçeğin demine Hû..."

Rehber, musahip olacak gençlerin bellerine kemerbest, tığ-bent (büyük mendil veya çevre) takarak önlerine düşer. Musahip olacakların ayakları çıplak, erkeklerin başı açıktır. Bacılar ise başlarına bir tülbent alırlar. Canlar önce giriş kapısının dört yanına niyaz ederler. Cemevinin kapısı Ehlibeyt'i temsil eder. Kapının kendisi Hz. Ali'yi, üst eşik Hz. Muhammed'i, alt eşik Hz. Fatima'yı, sağ kanat Hz. Hüseyin'i ve sol kanat Hz. Hasan'ı temsil eder.

Rehber kapıdan içeri girince, yüksek sesle:

"Hû erenler, musahiplik katarına katılacak canlar var. Huzura getirmeye destur var mıdır?" der.

Dede ise “Kademiniz mübarek olsun. Hak-Muhammed-Ali yardımcınız olsun. Geldiğiniz yolda, durduğunuz dârda emekleriniz boşa gitmesin.” der.

Rehber ve musahip olacak canlar, sağ ayaklarını önce atarak meydana doğru ilerlerler. Rehber bu canların musahip olma isteklerini dedeye sesli olarak iletir:

“Hü! Tarikat mürşidi, ey erenler! Sizlere elleri erde, yüzleri yerde, özlere dârda, dâr-ı mansurda, Muhammed-Ali yolunda, erenler meydanında, pir divanında, mürşid huzurunda, canları kurban, tenleri tercüman, On iki İmam, on dört masum-ü pak efendilerimizin dostuna dost (tevela), düşmanına düşman (teberra) olmak kavli ile Hak erenlerin nasihatlerini tutmak üzere başları açık, yalın ayak, yüz üzeri sürünerek gelen canları getiriyorum. Cem erenlerinin izin ve icazetleriyle, dört can birbirleriyle musahip olmak ve Hak-Muhammed-Ali yoluna girmek için kurbanlarıyla gelmişler, Hakk’ı görüp rahû bilmişler. Nesimi gibi yüzölüp, Mansur gibi kesilip, Fazlı gibi borçtan kurtulmak isterler. Bu konuda dedenin himmetini dilerler. Karar sizin, bu canlar musahip olmak üzere pir huzuruna çıkmak dilerler.” der.

Dede de “Himmet Pirden, yardım Hak’tan, şefaât Muhammed Mustafa’dan, Aliyyü’l-Murtaza’dan olsun. Hak erenler yardımcınız olsun. Kademiniz mübarek olsun!” der.

Musahip olacaklar sonra da meydana dâr-ı mansur olurlar. Dede dârda duran canlara der ki:

“Allah ikrarınızı kavi kılsın, doğru yoldan ayırmasın. İkrarınız imanınıza yoldaş olsun. Ey talip! Bu yol öyle kolay gidilecek yol değildir: Bu uzak bir yoldur, gidemezsin. Demirden leblebidir, yiyemezsin. Oddan gömlektir, giyemezsin. Kıldan ince kılıçtan keskindir, katlanamazsın. Erenler buyurmuşlar: Gelme gelme, dönme dönme. Gelenin malı dönenin canı. Ol ikrar verme, öl ikrarından dönme.

Zahir de batın da bir bilene

Bilen bilir bilmeyene ne çare

Lânet okurlar kavli yalana

Gerçeğin kelâmı nurdur dediler

İşitip bu söze etmezse iman

İsterse madenin eyleyim beyan

Burda rızasız çiğ lokma yiyen

Ona âdem denmez kördür dediler

Ne kadar Allah'ı seversen dilden
İhsan olmazsa ne gelir elden
Geçerim bu candan geçemem yardan
Musahip kavlini zordur dediler

İptida talibe ilmühal ister
İlmü hali bil de doğruyu göster
Âşıklar arıfden türlü lal ister
Hak, Muhammed, Ali birdir dediler

Anlar seçilir mi biri birinden
Onları bir bilen geçti varından
Sadık ayrılır mı böyle şirinden
Sadık, Ferhat, Şirin pirdir dediler (Özmen, 1998: 443).

Musahiplik zordur, taşıması güçtür. Musahip musahibi incitirse derdine derman yoktur. Bu yolda dört kapı, kırk makam; üç sünnet, yedi farz; on iki hizmet, on yedi erkân vardır. On Muharrem, kırk sekiz cuma vardır. Pir vardır, mürşid vardır, rehber ve mürebbi vardır. Bunları hak bilip emirlerinden dışarı çıkmayacaksın. Bunlar zor şeylerdir, bu söylediklerimi göz önünde tutarak sizler bir kez daha düşünün de musahip bağlanmaya sonra karar verin, kaldıramayacağımız yükün altına girmeyin... Bunun için geri gidiniz.” diyerek geri gönderir.

Gözcü, ikrar verecek canları geri götürür, ama onlar tekrar gelirler. Pir yine geri gönderir. Pir, üç defa gönderir ve son gelişlerinde bu talipleri kabul eder. Canlar meydanda dâr-ı mansur'dadır ve dedeye şöyle cevap verirler:

“Allah eyvallah pirimiz! Cem erenlerinin şahadetiyle, Hakk'ın birliğine inanarak, Muhammed-Ali yoluna, On iki İmam katarına girmek; Allah'a kul, Muhammed'e ümmet, Ali'ye talip olmak için geldik. Ölümümüz olur, dönüşümüz olmaz. Divanında baş açık, yalın ayak; özümüz dârda, yüzümüz yerde, Pir'den ne gelirse eyvallah. Dâr-ı Mansur'da boynumuz kıldan ince, yolumuz kılıçtan keskince, inandık geldik, birliğe yetmek istiyoruz. Cesedimizi zahire, canımızı batına verdik. Bizler Hakk'a talip olduk. Malımız yola, başımız meydana feda olsun. Bu yola talip olduk. Allah eyvallah diyoruz.”

Dede sözlerini tamamlayan canlara hitaben der ki:

“Ey cem erenleri, sofular, bacılar, meydanda gördüğünüz bu canlar geçen dönemlerde musahip olmak üzere birbirleriyle anlaşmışlar, konuşmuşlar ve musahip olmaya karar vermişler. Dedeleri olarak bana geldiler, isteklerini belirttiler. Ben de kendilerine “Talip, musahiplik zordur, meşakkatli iştir, taşınması güçtür. Uzak yoldur, gidemezsin; demirden leblebidir, yiyemezsin. Ateşten gömlektir, giyemezsin...” dedim ve gerekli nasihatlerde bulunarak, musahiplik kavline girmelerini sağladım ve dualarını ettim. Sizler en az bir yıl daha birbirinizi tartın, tanıyın bu sürenin sonunda da kararınız aynen geçerli olursa tekrar gelin kurbanınızı kesin dedim. Şimdi görüyoruz ki bu canlar aradan geçen bu zaman içerisinde birbirlerinden usanmamışlar, aynı kararda ve kararlılıkta olduklarını beyan ediyorlar ve birbirleriyle musahip olup Muhammed-Ali yoluna girmek istiyorlar. Bu dört candan yolda yolakta, suda sulakta, dağda ovada, alacakta verecekte; bunlardan ağrınmış, incinmiş varsa söylesin. Hakkı olan hakkını talep etsin. Bu canların eğer döktükleri varsa dolduracaklar, yıktıkları varsa kaldıracaklar, ağılattıkları varsa güldürecekler ve üzerlerinde kul hakkı bırakmayacaklar. Bu canlardan istekleri olan çıkarsa isteğine bakılır. İstediginde haklı ise hakkı verilip rızalığı alınır.”

Cemde bulunanlar dedenin “Ey talipler musahip olan bu canlardan razı mısınız?” sorusuna “Allah eyvallah!” diyerek cevap verirler ve dede bu soruyu üç defa tekrarlar.

Dede devamla şöyle der:

“Muhammed-Ali yolunun ahkâmına uyacaklarsa; Pirin, mürşidin, rehberin ve mürebbinin sözlerini tutacaklarsa; büyüklerini sayıp, küçüklerini seveceklerse, Allah yollarını açık eylesin. Artık iyi ve kötü günlerde kardeşsiniz. Bir gömlekten ses vereceksiniz. Musahipliğiniz mübarek olsun.”

Diyerek sözlerini tamamlayan dede, dâr meydanında duran canlara

“Önce özünüzü arayın sonra Hakk’a arayın. Kendi özünüzde nasılsınız?”

Dendiğinde musahip bağlanan canlar birbirleriyle niyazlaşırlar (Musahip olacaklar birbirlerinin omuzlarına niyaz ederler.)

Dede secde et anlamına gelen “Aşk ola” deyince rehber dâhil beşi birden secde eder ve tekrar doğrulurlar. Sonra önlerinde rehber olduğu halde önde erkek canlar (yaşça büyük can sağ başta), arkada bacı canlar diz üstü yürüyerek dedeye niyaz ederler. Rehber bu niyazdan sonra “Hayır himmet Pirim” diyerek musahip adaylarının boyunlarına bağlamış olduğu tıg̈bentlerin ucunu Pir’e verir. Pir “La ilahe illallah Muhammeden resulullah, Aliyyün veliyullah” diyerek tıg̈bentleri musahiplerin boyunlarından çözer ve bellerine bağlar.

Rehber yaşça büyük olan erkek canın sağ elini dedenin sol eline verir. Dede büyük canın sol yanında bulunan küçük canın sağ elini kendi sağ elinin içine alır. Ellerin başparmaklarını kendi başparmağına rapteder. Canlar secde durumunda başlarını dedenin dizine dayarlar. Büyük canın arkasında küçük canın eşi, küçük canın arkasında büyük canın eşi olduğu halde bacılar, erkek canların çıplak ayaklarının başparmaklarından tutup alınlarını ayaklarının altına koyup secde durumunda iken rehber genişçe bir ince bez getirip canların üzerine örter. Musahipler üzerine örtülen bu beyaz örtü Hz. Muhammed'in Hz. Ali, Hz. Fatima, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in üzerine abasını örtmesi ve onlara dua etmesini temsil eder. Bu büyükçe bez dört canın kefenleri anlamındadır. Bu olay "Mûtu kable en temûtu" sırrıdır. Yani "Ölmeden önce ölünüz" demektir. Canlar bu durumdayken dede musahip olan canların üzerine Fetih (48)/10 Ayeti okur: "*Ey Nebi sana biat eden canlar aslında Allah'a biat etmişlerdir, çünkü Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir. Artık kim verdiği sözden dönerse aleyhine, her kim verdiği sözü yerine getirirse Allah ona büyük ecirler verir.*"

Dede bu sözlerden sonra secde halinde olan canların sırtlarına "Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali." diyerek üçer pençe vurur. Böylece dört can musahip bağlanmış olur.

Dede musahip bağlanan canların sırtını "Ya Allah, ya Muhammed, ya Ali" diyerek sıvazlar ve üzerlerindeki örtüyü kaldırır. Bunun üzerine ayağa kalkıp dâra (Mansur dârı) duran musahip olan canlara dede şu telkinde bulunur.

"*Ey tarikat yolcuları, sizler musahip bağlanarak Tarik-i Ali'ye girdiniz. İkrarınız imanınıza yoldaş olsun. Bu yolda yürüyebilmek için güzel ahlaklı olmanız; elinize, dilinize, belinize sahip olmanız gerekir. Bu nedenle yalan söylemeyin, haram yemeyin, zina etmeyin, elinizle koymadığınızı almayın, gözünüzle görmediğinizi, kulağınızla duymadığınızı söylemeyin. Helalinden kazanın, helalinden harcayın. Helal kazancın bereketi, haram kazancın sorgusu vardır. Emanete hıyanet etmeyin. Ölçüye, tartıya hile katmayın. Yetim hakkına el sürmeyin, kimsenin hakkını gasp etmeyin, kimseye iftira atmayın, yalan yere şahitlik yapmayın. Adaletli olun, adaletten ayrılmayın. Kimseyle alay etmeyin, kimsenin arkasından çekiştirmeyin. Adam öldürmeyin. Mağrurluk, kibirlilik etmeyin. Kimseye hasetlik yapıp bühtanda bulunmayın. Riyakârlık yapmayın, açgözlülük tamahkârlık yapmayın. Kimsenin gönlünü incitmeyin. Anaya babaya saygılı ve hürmetli olun, onlara "öf" bile demeyin. Komşu hakkını gözetin, verdiğiniz sözlerden dönmeyin. Eşlerinizden başkalarını bacı-kardeş bilin, kimseye kötü nazarla bakmayın. Vatana, milletinize hainlik etmeyin. Küçüklere sevgi büyüklere saygı gösterin. İkrarınızdan dönmeyin Hakk'ı özünüzde bilin.*"

Diye sözlerini bitiren dedeyi canlar "Allah eyvallah!" diye kabul ederler. Dede sözlerine devamla:

“Ey canlar, artık bu Tarikat-ı Ali’ye mensup oldunuz. Bunun için erenlerin buyruğunu sıkı tutun verdiğiniz ikrardan dönmeyin. Aldığınız telkini unutmayın, yaptığımız tövbeyi bozmayın. Hak olanlara uyun. Bu yolda dört kapı kırk makam, üç sünnet yedi farz hak mı? On iki matem orucu, üç Hızır orucu, kırk sekiz Cuma hak mı? Pir, müşid, rehber, mürebbi hakkı, musahip hakkı hak mı?”

Canlar dedenin her sorusuna “Allah eyvallah!” diyerek hak olduğunu bildirirler. Dede devamla:

“Bu yoldan dönmeyeceğinize, bu ikrarda sadık kalacağınıza Ay, Güneş, yer, gök ve cem erenleri şahit olsun mu? Verdiğiniz bu sözlerden ettiğiniz ikrardan dönerseniz Muhammed-Ali’nin şefaatinde mahrum kala mısınız? Bu yoldan dönerseniz ruz-i mahşerde yüzünüz kara olsun mu?”

Canlar dedenin her sorusuna “Allah eyvallah!” diyerek cevap verirler. Dede devamla:

“Canlar, Hak dediğime hak, batıl dediğime batıl dediniz. Eğer ettiğiniz bu yemini verdiğiniz bu sözleri tutarsanız, Allah yardımcınız erenler kılavuzunuz olsun” diyerek örtü altındaki musahip olan canları üç defa “Ya Allah, ya Muhammed, ya Ali” diyerek sıvazlar ve üzerlerindeki örtüyü kaldırır. Sonra da bir dua ile musahip bağlanma erkânını sona erdirir:

“Bism-i Şâh, Allah... Allah...”

La ilahe illallah Muhammeden Resulullah Aliyyün Veliyullah Ehlibeyt keremullah müşidi kamilullah.

Ahdleri daim ola, imanları kavi ola, muhabbetleri ebedi ola, İkrarları kadim ola, muratları hâsıl ola... Verdiği ikrardan dönmeyeler. Birbirlerinden usanmayalar. Pir divanında utanmayalar. Ruz-i mahşerde oda yanmayalar. Dünyada melanet, ahrette dalâlet görmeyeler. Şeytan’ın izine, münafiğin sözüne uymayalar. Her iki cihanda yüzleri ak, gönülleri pak ola. Hak-Muhammed-Ali, gönüllerini gümandan, başlarını dumandan kurtara. On İki İmam didarından, katarından ayırmaya. Hümkâr Hacı Bektaş, Sultan Dede Garkın yardımcıları ola... Gerçeğin demine Hû...”

Musahip bağlanan canlar dedeye ve cem erenlerine niyaz ederek dolaşırlar. Törenin sonunda musahiplerin üzerine örtülen beyaz bez bu musahiplerin kefeni olarak kabul edildiği için ortadan ikiye kesilerek her iki musahip aileye birer parça olarak verilir.

3. Sonuç

Bu çalışmada Alevilikteki musahiplik Dede Garkın sürecindeki uygulamalar çerçevesinde ele alınmıştır. Musahiplik, farklı ocaklar arasında değişiklikler arz et-

mektedir. Alevilikte her ne kadar “yol bir sürek bin bir” ifadesi olsa da musahiplik kurumsal bir yapı olduğu için yol’un ana kurallarından birisi olmuştur. Musahiplik akdi musahip olan canların ömür boyu sürecek bir maddi-manevi sorumluluk almalarından dolayı hem kişilik özellikleri, hem statüleri hem de sosyal çevre açısından birbirleriyle uyumlu olma şartı gerekmektedir.

Aleviliğin temel kurumlarından olan musahiplik, iki Alevi ailesinin dünyada ve ahrette kardeş olmasıdır. Toplum içinde sosyal yapıyı düzenleyen yazılı olmayan ama yaptırım gücü etkin olan “musahiplik” kişinin içinde bulunduğu topluma kabulü noktasında oldukça önemli fonksiyon üstlenmektedir. Kapalı bir toplumun hiyerarşik yapılanmasının çarpıcı bir göstergesi olan musahiplik, sözlü geleneğe gelişip tanımlanan ve kuralları belirlenen yaptırım gücü sayesinde her zaman kurumsallaşmış bir yapı arz etmektedir.

Kaynakça

- ASLANOĞLU, İ. (1995). *XIX. Yüzyıl Alevî-Bektaşî Şairi Kul Himmet Üstadım*. İstanbul: Can Yayınları.
- ATALAY, (Hazl.) A.A. (1998). *Viranî Divanı ve Risalesi*. İstanbul: Can Yayınları.
- AVCI, A.H. (2012). *Osmanlı Gizli Tarihinde Pir Sultan Abdal ve Bütün Deyişleri*. Ankara: Barış Kitap.
- BOZKURT, (Hazl.) F. (2006). *Buyruk İmam Cafer-i Sadık Buyruğu* (3.Basım). İstanbul: Kapı Yayınları.
- BULUT, H.İ. (2013). Alevi Bektaşî Türkmen Geleneğinde Sosyal Dayanışma ve Kardeşlik Kurumu Olarak Musahiplik. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. S:65, s.101–118.
- DEDEKARGINOĞLU, H. (2012). *Dede Garkın Süreğinde Cem* (2.Baskı). Ankara: Yurt Kitap-Yayın.
- ERGUN, S.N. (1956). *Hatayi Divanı* (2.Baskı), İstanbul: Maarif Kütüphanesi.
- GÖLPINARLI, A. (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- GÖLPINARLI, A. ve BORATAV, P. N. (2010). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Derin Yayınları.
- İPŞİRLİ, M. (2012). Musahib. Ankara: *TDV İslam Ansiklopedisi* 31, 230–231.
- KAPLAN, D. (2011). *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevilik* (3.Baskı). Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZMEN, İ. (1998). *Alevî Bektaşî Şiirleri Antolojisi C.II*. Ankara: Saypa Yayınları.
- ÖZTELLİ, C. (1971). *Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri* (2.Baskı). İstanbul: Milliyet Yayınları.